

Međunarodni dan žena je vrijeme prigodnih govora posvećenih ženama koje su uspješno djelovale u različitim područjima. Kad se govori o ženama antifašistkinjama, s tugom, ali i velikim poštovanjem, sjećamo se onih žena koje su četrdesetih godina prošlog stoljeća u borbi protiv fašizma dale svoje živote, uvjerenе u bolju budućnost. Isto tako ističemo rad žena koje su preživjele brojne teškoće i svojim plodonosnim radom ugradile humanizam u društvene odnose nakon rata. Danas, dok se obilježavaju različite godišnjice i proslavlja pad fašizma, nailazimo i na dokumente koji podsjećaju na prvi Kongres antifašističke fronte žena Hrvatske, održan u srpnju 1945. godine, uz prisustvo brojnih delegatkinja iz zemlje i inozemstva.

Jošip Broz Tito je telegramom pozdravio Kongres i poželio mu uspješan rad. Napisao je: »Ja sam uvjeren da ćete vi, žene antifašistkinje Hrvatske, znati sačuvati ono zašto ste se borile zajedno s vašim drugovima na bojnopolju i u pozadini, a to ćete uspjeti samo na taj način, ako uložite sve snage u napore za izgradnju naše zemlje-za učvršćenje naše narodne vlasti i za podizanje privrede, za podizanje kulturnog nivoa našeg naroda, za pravilno vaspitanje naše djece, za očuvanje krvlju stečenog bratstva među našim narodima...»

Referat Mace Gržetić, predsjednice AFŽ-a Hrvatske zračio je optimizmom i srećom jer su žene izvojevale punu ravnopravnost, slobodu i prava. Naglašena je spremnost za obnavljanje zemlje, rad i obrazovanje, briga za djecu koja su tijekom rata ostala bez roditelja ali i za sve one kojima je potrebna pomoć.

U periodu poslije pobjede nad fašizmom u povijest Hrvatske ušle su žene koje su se od SKOJ-evki i žena-boraca razvile u istaknute društvene radnice, političarke, novinarke, pjesnikinje, umjetnice...O njima treba govoriti da se ne zaboravi njihov rad, problemi na koje su nailazile, ali i njihov utjecaj na društvo u kojem su živjele i bile aktivne.

Milka Kufrin, proglašena narodnim herojem 1953., bila je još kao djevojka poznata po hrabrosti i u ratu je uvijek nalazila snage i mogućnosti za izvršenje postavljenog zadatka. Poslije rata završila je ekonomski fakultet i kao predsjednica Saveznog komiteta za turizam bila zaslužna za razvoj i ulaganje u turizam na Jadranskoj obali. Zalagala se za otvaranje granica Jugoslavije prema Europi i svijetu, ukidanjem viza za sve turiste i uvođenje ekonomskih i tržišnih zakonitosti u privrednom sistemu. Nailazila je na otpor mnogih, ali je ustrajala.

U knjizi Rade Bulata u tekstu o Brijunskom plenumu nalazimo i sljedeće Milkine riječi: «I zaista se nisam bojala, ali sam znala da moram odlučiti: ili turizam ili ja? Odlučila sam se za turizam.»

Na izmaku snaga, ali odlučna da se suprotstavi lažima, u veljači 1973.godine susrela je Daru Janeković, koja joj je pomogla da posjeti Tita i tako se oslobodi lažne optužbe.U svojim sjećanjima na susrete s Titom, napisala je:« I ovog puta Josip Broz Tito pomogao mi je da izdržim na izvornim načelima: bratstvo i jedinstvo, sloboda, ravnopravnost za sve narode i građane, pravednije društvo i bolji život za sve.»

Daru Janeković možemo predstaviti kao antifašistkinju od šesnaeste godine, poznatu novinarku i spisateljicu, specijalnu izvjestiteljicu «Vjesnika», svjetsku putnicu i fotoreporterku i pratiteljicu Josipa Broza Tita na putovanjima. Poznata je u svijetu po intervjuima sa svjetskim državicima i autorica je osam knjiga. Danas je Dara Janeković dosljedna antifašizmu i humanizmu i dalje piše nove knjige.

U knjigama dnevničko-dokumentarnog oblika «Crni as i dvije grlice» i

[«U kakvom to svijetu živimo»](#)

upoznajemo se s biografijom, ali i filozofskim opredjeljenjem autorice i posvetom čitateljima «Pravim i dobrim ljudima, onima koji se bore protiv tiranije i siromaštva, protiv mržnje i nasilja, rata i čovjekovih patnji, protiv dioba prema rasnoj, nacionalnoj, vjerskoj ili bio kojoj drugoj pripadnosti».

Zorka Prodanović je danas počasna predsjednica Sekcije žena antifašistkinja. Još kao učenica srednje škole počela je s ilegalnim radom. Primljena je u SKOJ 1940. godine i u KPH 1943. godine i bavila se političkim radom u Slavoniji. U Vinkovcima je radila kao učiteljica i predsjednica društva «Savremena žena» i istaknula se kao društveno-politička radnica. U Zagrebu je 1958. nastavila školovanje i radila u Republičkoj konferenciji socijalističkog saveza kao sekretar u tri odbora: odboru za narodnosti, odboru za priznanja i odboru za tradicije NOB-e. U Odboru za narodnosti zalagala se za pomoć savezima Čeha i Slovaka, Talijana, Ukrajinaca i drugih. Radila je na poboljšanju položaja Roma i prvo društvo Roma osnovano je 1990-tih. Organizirala je posjet Roma Indiri Gandhi da bi se istaknulo da je Indija njihova matična zemlja.

Bila je podpredsjednica republičkog Saveza boraca zadužena za rad sa ženama antifašistkinjama. Zajedno s predsjednicom Sekcije Paulom Humek svake godine je organizirala obilježavanje 8. marta. Svake godine je pisala pismo gradonačelniku i cijela grupa je nakon sastanka išla do bista Zdenke i Rajke Baković. Tek nedavno je, poslije višegodišnjeg traženja, prolazu vraćen pravi naziv.

Ema Derossi Bjelajac istaknula sa kao hrvatska političarka i visoka stranačka dužnosnica u doba socijalističke Jugoslavije. Bila je predsjednica Izvršnog vijeća i predsjednica Predsjedništva Sabora SRH. Bila je i na čelu ugledne istarske kulturne organizacije «Čakavski sabor», osnovane 1969 u Žminju. Sabor čakavskog pjesništva upozorava na vrednovanje prinosa Istre hrvatskoj i europskoj kulturi te visoku kulturnu, civilizacijsku i humanističku konstantu Istre.

Tatjana Marinić je rođena u Slavonskoj Požegi. Krajem Prvog svjetskog rata došla je u Zagreb i uključila se u partijski rad, više je puta hapšena i mučena na policiji. Inicijatorica je osnivanja društva «Naša Žena», radila u redakciji «Ženskog svijeta» i drugim organizacijama. Pored revolucionarnog rada cijeli život se bavila socijalnim radom i zaštitom djece, pa je i početkom rata radila s organizacijom Crvenog križa na spašavanju djece iz ustaških logora. Nakon njene smrti 1966. godine, kao priznanje njenom doprinosu razvoju socijalnog rada i stručnog obrazovanja, Društvo socijalnih radnika Hrvatske utemeljilo je nagradu za socijalni rad koja nosi njeno ime. Nasuprot kolektivističkom pristupu, Tatjana je svojim ratnim iskustvom nametnula individualni pristup sagledavanju duboko ukorijenjenih socijalnih problema u zemlji.

U području glazbene umjetnosti Elly Bašić je utemeljila funkcionalnu glazbenu pedagogiju, čiji je moto da svako dijete ima ritma. Utemeljila je glazbeno učilište u Mlinarskoj cesti u Zagrebu koje danas nosi njeno ime. Gabriela Lerch Bašić više se desetljeća bavila temom «Kreativnost djeteta kao prirodna datost i mogućnost odražavanja i razvijanja kreativnosti omladine i odraslih. Uspješno se bavila temama kao što su: dijete i muzikalnost, emocionalno inhibirana djeca, djeca s poteškoćama u razvoju. Utemeljila je funkcionalnu muzičku pedagogiju, čija je poruka: Ne neko dijete, nego svako dijete ima pravo na glazbenu kulturu. Svako dijete ima kreativnu maštu i svako dijete ima ritma. Djelovala je diljem Europe i uspješno afirmirala dva temeljna civilizacijska i kulturna postulata: demokraciju i humanizam. Cilj rada je kroz glazbu odgojiti bogatijeg, sretnijeg čovjeka.. Čovjeka većih estetskih i etičkih dosega u svakodnevnom životu. Anđelka Martić, književnica poznata po riječima « Ne uskraćujte djeci bajke», 1973. godine je od djece Poljske dobila «Orden smijeha», a prilikom dodjele tog priznanja morala je obećati da će «uprkos vjetrovima i olujama uvijek biti vesela i to veselje i drugima prenositi».

Anđelka je ispisala rođendansku posvetu Tei Bezjak iz Zagreba u svojoj najpoznatijoj knjizi Pirgo, koja je objavljena 1954. godine, želeći da joj djetinjstvo bude vedro i nasmijano. Anđelka nije izgubila osmijeh ni u godinama gladi, ni u partizanima, ni kao novinarka, a poslije ni kao

urednica časopisa «Radost» i izdavačkog poduzeća «Naša djeca».

Cata Dujšin Ribar je poznata slikarica i pjesnikinja. Rođena je u Trogiru, a u Zagrebu je završila Kraljevsku višu školu za umjetnost i umjetni obrt. Bavila se i restauriranjem slika. Bila je udata za političara Ivana Ribara. Svoj stan u Demetrovoj ulici poklonila je 1969. gradu Zagrebu s bibliotekom, obiteljskom zbirkom i vlastitim radovima, a 1978. je rodnom Trogiru je poklonila svoja vlastita djela od kojih je u muzeju formirana Galerija Cate Dujšin Ribar. U hrvatskoj kulturi i javnom životu bila je prisutna gotovo cijelo stoljeće.

Vesna Parun, pjesnikinja, objavila je preko 60 knjiga poezije, proze i četiri dramska djela.

Rođena je 1922. na otoku Zlarinu, živjela je u Visu, Šibeniku, Splitu i Zagrebu. 1947. je radila na pruzi Šamac-Sarajevo i upisala Studij filozofije na Filozofskom fakultetu. Provela je težak život i okušala patnju.

Svoje mišljenje o obrazovanju izrazila je riječima: « U školi se moglo naučiti mnogo, i u osnovnoj i kasnije u srednjoj i o gramatici i o zemljopisu, manje o prirodopisu i zvijezdama na nebu, a o čovjeku i životu –gotovo ništa».

Vesna je dobila brojne nagrade i priznanja, a njena zbirka «Zore i vihori» po mnogo čemu ima veliki značaj za hrvatsku poeziju. Njene pjesme iskazuju iskrene ženske emocije.

Evo samo par stihova:

...

Valovi pričaju o zaspaloj ljepoti,
a ti živiš daleko od glasa valova.
Tvoja je misao strma pećina
O koju se uzalud rasipa moj život.

...

Može se činiti da, prema Vesninoj pjesmi, žena koja voli uzalud prosipa svoj život. No, nije tako. Još prošlog tjedna jedna je žena-majka na televiziji plakala nad posteljom svog sina, koji je bio toliko premlaćen od svojih vršnjaka i tako izobličeniog lica da sam nije mogao plakati. Prije i poslije njene priče se pojavila reklama za ruž i lak za nokte i sve je to bilo dio zabavne industrije. Pitamo se «u kojem to svijetu živimo?».

Dok oko nas buja neofašizam i nasilje među mladima, zbog nemara odraslih prema djeci koja nemaju novaca za skupe aktivnosti, djeci kojoj je zbog parkirališta oduzet prostor za igru i druženje, dolazi vrijeme da se sjetimo Anke Berus i njenog obećanja: «Ni jedno dijete neće skitati ulicama i svakom djetetu će se pružiti obrazovanje».

Je li se urušilo sve što je Anka Berus davno obećala na Kongresu AFŽa 1945? Mogu li se žene (naravno i muškarci) sjetiti da je svako dijete njihovo dijete i da svako dijete treba gledati s ljubavlju kao što su to činile ove žene?

Iskrenost i polet svih žena antifašistkinja o kojima smo govorili samo je jedan dio ženskog djelovanja u teškim poslijeratnim vremenima izgrađivanja zemlje. Životne puteve i iskustva mnogih drugih žena: tekstilnih radnica, bolničarki, učiteljica, službenica i društvenih radnica tek treba opisati da se ne zaborave njihove aktivnosti, njihov doprinos, nade i životna očekivanja. Nestali su ženski časopisi upućeni ženama koje žele cijeli svoj život učiti, djelovati u društvu i zalagati se za dobre i pravedne stvari, kao što su to činile žene 1939. i 1940., žene-urednice «Ženskog svijeta».

Je li vrijeme da ponovo sjednemo u klupe i učimo pisati projekte za nepovratna sredstva Europske unije i Nacionalne zaklade i priuštimo si kvalitetne ženske časopise, priče iz stvarnog života i otkrijemo među nama uspješne žene koje rade za opće dobro? Da ostanemo na putu naših prethodnica ? Da opet sva djeca budu «Naša djeca»?

Zlata Martinović